

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1010

Vragen van het lid **Gerkens** (SP) aan de minister van Financiën en de staatssecretaris van Economische Zaken over *ICT-aanbestedingen*. (Ingezonden 4 november 2008)

1

Wat is uw reactie op het rapport van Open Source Software Observatory and Repository (osor.eu) over aanbestedingen binnen de EU?^{1, 2}

2

Deelt u de mening dat een impliciete «vendor-lock», door in de aanbesteding te vragen naar vereiste software, een bedreiging is voor «Nederland Open in Verbinding»? Zo neen, waarom niet?

3

Wat gaat u er aan doen om deze impliciete «vendor-lock» in aanbestedingen in de toekomst te voorkomen?

4

Deelt u de mening dat een specifieke voorkeur voor propriëtaire software in strijd is met «Nederland Open in Verbinding»? Zo neen, waarom niet?

5

Is het u bekend hoe vaak bij de rijksoverheid in 2008 een dergelijke

voorkeur in de aanbestedingen voorkomt? Zo neen, bent u bereid daar onderzoek naar te doen?

6

Wat is uw reactie op de in het rapport omschreven aanbestedingen die in Nederland mis zijn gelopen?

7

Is er specifiek toezicht geregeld op deze voorkeuren en «vendor-locks» in de aanbestedingen binnen de rijksoverheid? Zo ja, wat heeft dit opgeleverd? Zo neen, bent u bereid dit op te pakken?

8

Bewaakt u actief de doelstellingen van het actieplan «Nederland Open in Verbinding» door in kaart te brengen bij welke overheidsaanbestedingen er sprake is van verkeerde beeldvorming of met het actieplan tegenstrijdige eisen? Zo ja, hoe? Zo neen, waarom niet?

9

Zijn er sancties geregeld als de aanbestedingsregels en de maatregelen als aangekondigd in «Nederland Open in Verbinding» niet nageleefd worden? Zo ja, hoe zien

deze eruit? Zo neen, bent u bereid dit op te pakken?

10

Wat gaat u doen met de conclusies en aanbevelingen in het rapport? Bent u bereid de Kamer hiervan op de hoogte te houden?

11

Bent u zich bewust van het feit dat het project «Gezamenlijke Ontwikkeling Universele rijksDesktop» (GOUD) in officiële aanbestedingsdocumenten wordt gepresenteerd als «een gezamenlijk project met als doel het implementeren van een gefedereerde Microsoft Active directory structuur»? Wat is uw mening hierover? Bent u van mening dat deze presentatie bevorderend is voor het actieplan «Nederland Open in Verbinding»? Zo ja, waarom?

12

Brengt u actief in kaart wat het effect van GOUD 1.0 is op de ICT van andere overheden die afhankelijk zijn van communicatie met het ministerie van Financiën? Zo neen, waarom niet?

13

Wat is uw mening over het feit dat de komende aanbesteding van Rijksmail zich baseert op het actieplan «Nederland Open in Verbinding», maar tegelijkertijd zich primair richt op de daarmee niet onmiddellijk compatibele ondersteuning van de bedrijfseigen gepatenteerde formaten in de toekomstige GOUD-plekken?

14

Bent u, met de kennis van het rapport van osor.eu, bereid een nieuwe contra-expertise uit te laten voeren naar de huidige stand van zaken en planning van het project GOUD en de wenselijkheid om het project door te zetten? Zo neen, waarom niet?

15

Bent u bereid daarbij ook de vier aanbieders, die uit het proces zijn teruggetreden, anoniem te horen? Zo neen, waarom niet?

16

Bent u bereid de Kamer vanwege haar controlerende taak per ommegaande in vertrouwen de stukken ter inzage te geven, welke voorlopig geweigerd zijn aan de directeur Strategie NLnet, in het kader van het WOB-verzoek rondom de gang van zaken bij GOUD? Zo neen, waarom niet?

¹ <http://www.osor.eu/news/many-software-tenders-in-eu-illegal>

² <http://digitaalbestuur.nl/weblog/kordaat-als-ocw>

Antwoord

Antwoord van staatssecretaris **Heemskerk** (Economische Zaken), mede namens de minister van Financiën (ontvangen 22 december 2008) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008–2009, nr. 810

1

Het onderzoek getiteld OSOR Guidelines Public Procurement and Open Source Software toont aan dat aanbestedende diensten bij het aanbesteden van software beter moeten omgaan met de Europese aanbestedingsregels. Om daarvoor te zorgen bevat het onderzoek praktische richtlijnen die aanbestedende diensten ondersteunen open source software een betere kans te geven in aanbestedingsprocedures. In het rapport wordt veelvuldig verwezen

naar het Nederlandse beleid. Ik beschouw deze richtlijnen als een ondersteuning van het kabinetsbeleid voor het gebruik van open standaarden en open source software door overheidsorganisaties.

2 en 4

Ja, indien in een aanbesteding voor een ICT-product of -dienst naar specifieke producten wordt gevraagd van specifieke leveranciers, dan veroorzaakt dit «vendor-lock» en dan is dat in strijd met «Nederland Open in Verbinding».

3

De maatregelen in het actieplan Nederland Open in Verbinding (NOiV) zijn juist onder meer bedoeld om «vendor-lock» te voorkomen, namelijk bewerkstelligen dat open standaarden worden toegepast en gebruikt en open source software in aanbestedingen een gelijke kans krijgt in vergelijking met propriëtaire software. Beide zaken zijn ook afgesproken in het Nationaal Uitvoeringsprogramma (NUP), het urgentieprogramma voor betere dienstverlening.

5 en 7

Het is mij niet bekend hoe vaak een dergelijke voorkeur, als genoemd bij vraag 4, voorkomt. Ik wil benadrukken dat binnen de rijksoverheid iedere aanbestedende dienst zelf verantwoordelijk is voor de inhoud van de aanbesteding en dus ook voor eventuele tegenstrijdigheden met het actieplan NOiV. In specifiek toezicht is niet voorzien. Om ervoor te zorgen dat aanbestedende diensten volgens de afspraken in NOiV handelen is het noodzakelijk dat de kennis over het op juiste manier aanbesteden van ICT producten en diensten wordt vergroot. Dit vereist een professionaliseringslag die niet wordt gemaakt door toezicht, maar door ondersteuning van en advisering aan de aanbestedende diensten. Het programmabureau NOiV heeft deze adviesrol ten aanzien van het beleid voor open standaarden en open source software. Ik zal, in overleg met het programmabureau NOiV, de Chief Procurement Officer en de Directeur Informatiseringbeleid Rijk onderzoeken op welke manieren er nog meer pro-actief kan worden bijgedragen aan goede naleving van de afspraken in NOiV. Daarbij neem ik

uiteraard de conclusies en aanbevelingen, die het OSOR rapport terzake doet, mee.

6

Uiteraard betreur ik het wanneer aanbestedingen van ICT-producten en -diensten niet volgens de regels worden aanbesteed. Hoewel aanbestedende diensten zelf verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren van aanbestedingen, ondersteun ik hen zoals gezegd wel om conform de afspraken in NOiV te handelen.

8

Ja, ik bewaak de doelstellingen van het actieplan NOiV actief. Dat doe ik op de eerste plaats door te bevorderen dat de maatregelen in het actieplan voorafgaand aan het publiceren van de aanbesteding bekend zijn en worden meegenomen in een bestek. Het programmabureau NOiV heeft hierbij een belangrijke rol. Enerzijds door haar adviesrol bij aanbestedingen, anderzijds door departementen te helpen met het opstellen van implementatiestrategieën voor open source software. Op de tweede plaats bewaak ik de doelstellingen van het actieplan door jaarlijks de effecten te meten van het beleid en de praktijk van de overheden op het gebied van open standaarden en open source software in de monitor NOiV. De resultaten van de monitor worden half december verwacht. Ik zal u daarover in de voortgangsrapportage NOiV voor eind januari 2009 berichten.

9

De handhaving van aanbestedingsregelgeving is een privaatrechtelijke aangelegenheid. Dat betekent dat een ondernemer, die meent dat een aanbestedende dienst de regels niet goed heeft toegepast, naar de rechter kan stappen om een onrechtmatige (overheids)daadactie te starten. De aanbestedende dienst loopt dan onder meer het risico dat de aanbesteding opnieuw moet worden gedaan. Daarnaast geldt een verplichte accountantscontrole op rechtmatigheid van de uitgaven. Wanneer een overheid de aanbestedingsregels niet naleeft, komt dit bij deze controle naar voren. Een overheid loopt dan het risico dat de Algemene Rekenkamer bij haar controle van de jaarrekening onrechtmatigheden constateert. Het

is aan de rechter om te bepalen of het niet naleven van de afspraken uit NOiV tevens een onrechtmatige (overheids)daadactie betekent in individuele gevallen.

Het actieplan NOiV richt zich echter voornamelijk op de fase voorafgaand aan een aanbesteding en beoogt de kennis over het op juiste manier aanbesteden van ICT-producten en diensten te vergroten. Gelet op dit doel van het actieplan wordt gewerkt met zelfbindende instrumenten. Handhaving van het beleid voor open standaarden gebeurt op basis van high trust met daarop toegesneden instrumenten als monitoring en ranking.

10

Het Europese rapport waarnaar u verwijst bevat richtlijnen die in hoge mate gebaseerd zijn op het Nederlandse beleid voor open standaarden en open source software. De richtlijnen hebben tot doel het gebruik van open standaarden te bevorderen en open source software een eerlijke kans te geven in ICT aanbestedingsprocedures bij de overheid. Dat zijn ook de doelstellingen van het actieplan NOiV. Over de voortgang van de uitvoering van het actieplan wordt u zoals toegezegd regelmatig bericht. Zie tevens het antwoord op vraag 5.

11

Ja, ik ben mij bewust dat in het document startarchitectuur Rijks e-mail het doel van GOUD op de aangehaalde wijze wordt gepresenteerd. Mijn mening is dat het doel van GOUD hiermee onjuist wordt geformuleerd. GOUD is een gezamenlijk project van 7 departementen met als doel het bieden van een standaard werkplek waarmee plaats- en tijdsonafhankelijk (samen)gewerkt kan worden. Het genoemde document is echter onderdeel van de aanbestedingstukken: Bestek Europese Aanbesteding «Rijksbrede E-mail faciliteit» Kenmerk: 2008.0001, d.d. 11 november 2008. In dit bestek worden open standaarden expliciet gevraagd en is Open Source Software verwerkt o.a. in de opgestelde eisen met betrekking tot de integratiemogelijkheden en is in lijn met het actieplan «Nederland Open in Verbinding». De onjuiste formulering heeft geen gevolgen voor deze aanbesteding.

12

GOUD 1.0 ondersteunt alle, voor communicatie met andere overheden belangrijke (zowel open als de facto) standaarden en vormt daarmee geen belemmering voor deze communicatie en stelt ook geen aparte randvoorwaarden aan de ICT van andere overheden. Het actief in kaart brengen van het effect van GOUD 1.0 op de ICT van andere overheden wordt dan ook niet overwogen.

13

Rijksmail dient zowel de bestaande, gesloten formaten als de meer wenselijke open formaten te ondersteunen. Hiermee conformeert de aanbesteding zich aan het actieplan NOiV, maar ook aan de huidige realiteit waarin nog veel met gesloten formaten wordt gewerkt. Dit komt omdat de rijksdienst informatie uitwisselt met nationale en internationale partijen aan wie open formaten niet dwingend op te leggen zijn.

14

Gedurende het gehele GOUD traject is de grootst mogelijke zorg besteed aan het op correcte wijze aanbesteden van GOUD. Een en ander heeft geresulteerd in een gunning aan één leverancier. Ik zie geen reden om een nieuwe contra-expertise te laten uitvoeren.

15

Neen, dit lijkt mij niet nodig. Het aanbestedingsproces heeft zoals beoogd een leverancier opgeleverd die kan voldoen aan het Programma van Eisen. De aanbestedingsprocedure zelf biedt al voldoende waarborgen voor meedingende leveranciers om zich te informeren bij de opdrachtgever.

16

Ja, de minister van Financiën is hiertoe in beginsel bereid. Bijgaand treft u de gevraagde documenten ter vertrouwelijke kennisgeving aan¹. Voor de volledigheid heb ik tevens in het dossier laten opnemen document 115 dat aan de Directeur strategie van de stichting NLnet, in het kader van zijn verzoek op basis van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), grotendeels is verstrekt. Sommige stukken, die vallen onder het Wobverzoek, bijvoorbeeld de bijlagen 1 t/m 6 bij document 115, zijn al voor indiening van dat verzoek openbaar gemaakt en derhalve niet

geweigerd aan de Directeur strategie van de stichting NLnet. Deze documenten heb ik niet in het dossier gevoegd.

Ik verwijs hiervoor naar de website van het ministerie van Financiën, www.minfin.nl en de griffie van uw Kamer.

Over de bijgevoegde documenten 119 t/m 122 merk ik op dat uw Kamer deze stukken in februari jl. reeds vertrouwelijk ter inzage heeft gekregen.

Bijlage 8 bij document 115 betreft fictieve vragen en antwoorden die zijn opgesteld ten behoeve van een Kamerdebat over GOUD. Document 116 is een notitie waarin mijn vragen over het project GOUD worden beantwoord door één van mijn ambtenaren en de weggelakte passage in document 115 bevat enkele persoonlijke beleidsopvattingen. Deze stukken respectievelijk passage treft u niet aan in het dossier. Verstrekking aan de Tweede Kamer van documenten die onderdeel uitmaken van intern beraad op mijn departement acht ik niet opportuun. Immers binnen een departement moet de mogelijkheid bestaan om in vertrouwelijke sfeer met elkaar van gedachten te wisselen. Alleen indien er ruimte is om in beslotenheid persoonlijke opvattingen te ventileren, kan tot een goede afweging van alle relevante aspecten van een beleidsvoorstel worden gekomen. Op grond daarvan wordt dan een besluit genomen waarop een minister tegenover de Kamers aanspreekbaar is en verantwoording aflegt. Indien het usance wordt om dergelijke documenten aan de Kamer te moeten overleggen, zou dit kunnen leiden tot verstoring van het interne besluitvormingsproces binnen een ministerie.

Ik heb evenmin de documenten 57 en 112 bijgevoegd. Deze documenten bestaan uit offertes van bedrijven waarin uiterst gevoelige bedrijfsinformatie is opgenomen. Naar mijn oordeel is in casu geen sprake van een zodanige situatie dat afwijking nodig of wenselijk is van de algemene lijn om commerciële offertes in aanbestedingsprocedures uiterst vertrouwelijk en uitsluitend in handen van de aanbestedende dienst te houden. Want zoals ook is gemeld in het persbericht van 5 augustus jl. zijn op basis van hun offertes de bedrijven GetronicsPinkRocade en

PQR gevraagd om een Proof of Concept uit te voeren. In een intensieve testfase is gebleken dat beide bedrijven in staat waren de door de overheid gewenste ICT-werkplek conform hun offertes te realiseren. Aangezien bij gelijke geschiktheid de prijs uiteindelijk de doorslag zou geven is de keuze op Getronics-PinkRocade gevallen. Ter informatie heb ik aan bijgaand dossier de beide beoordelingsverslagen van de Proof of Concept toegevoegd en twee brieven gericht aan de beide bedrijven. Diverse documenten in bijgaand dossier bevatten gevoelige bedrijfsgegevens. In de meeste stukken zijn bovendien persoonsgegevens opgenomen. Met het oog hierop benadruk ik het belang van vertrouwelijkheid, dat aan de verstrekking van dit dossier ten grondslag ligt.

¹ Ter **vertrouwelijke** inzage, alleen voor de leden, gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.